

MANZARA VA NATYURMORT JANRIDA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH

Tursunboyeva Umidaxon Abduqodir qizi

Andijon Davlat Pedagogika instituti

Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishi

3-bosqich 302-guruh talabasi

umidaxontursunboyeva1@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada manzara va natyurmort janrida bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, interfaol va kreativ metodlar orqali bolalarning tasviriy tafakkuri, rang va shakllar bilan ishlash qobiliyati, hamda ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalari rivojlantirilishi muhokama qilinadi.*

Kalit so'zlar: *manzara, natyurmort, ijodiy fikrlash, tasviriy san'at, boshlang'ich sinflar, pedagogika, interfaol metodlar*

Manzara va natyurmort janri boshlang'ich sinflarda bolalarning **tasviriy** tafakkuri va ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Bu janr bolalarga tabiat, ob'ektlar va ularning estetik xususiyatlarini kuzatish, ranglar va shakllarni uyg'unlashtirish, hamda tasviriy yechimlar yaratish imkonini beradi (Akhmedov, 2010; Gulomov, 2007). Manzara janrida bolalar tabiatni, landshaftlarni va ob-havoni kuzatib, ularning rang, shakl va kompozitsiya elementlari bilan ishlash ko'nikmalarini o'rganadilar. Natyurmort janrida esa bolalar kundalik hayot buyumlarini tasvirlash orqali rang, shakl va detal tushunchalarini rivojlantiradilar. Shu tariqa, har ikki janr bolalarga vizual tafakkur va estetik didni shakllantirish imkoniyatini beradi. Tasviriy san'at darslarida manzara va natyurmort janrini qo'llashning asosiy pedagogik maqsadi:

- Bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish;
- Rang va shakllardan foydalanish orqali vizual estetik qarashlarni shakllantirish;
- Mustaqil qaror qabul qilish va kreativ yechimlar yaratish ko'nikmalarini shakllantirish;

- Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish;

Shu bilan birga, manzara va natyurmort janri bolalarga tabiat va atrof-muhitga e'tibor, detallarga sezgirlik, hamda vizual estetik tafakkurni rivojlantirishga yordam beradi. Manzara va natyurmort janri tasviriy san'atning bolalar rivojlanishidagi muhim pedagogik elementlaridan biridir. Akhmedov (2010) va Gulomov (2007) tadqiqotlariga

ko'ra, ushbu janr bolalarning ijodiy fikrlashini, estetik didini va vizual tafakkurini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bolalar manzara janrida tabiatni, landshaftlarni va ob-havoni kuzatib, ranglar, shakllar va kompozitsiya elementlari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Natyurmort janrida esa bolalar kundalik hayot buyumlarini tasvirlash orqali detal va rang tushunchalarini o'rganadilar. Bobo (2012) tadqiqotlariga ko'ra, manzara va natyurmort mashg'ulotlari bolalarda ijodiy qaror qabul qilish, mustaqil fikrlash va tanqidiy fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi. Bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda namoyish etish orqali ijodiy potensialini mustahkamlaydi, ijtimoiy aloqalarni rivojlantiradi va o'z ishlariga mas'uliyat bilan yondashishni o'rganadilar. Soliev (2014) va Karimov (2009) tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, manzara va natyurmort janrini o'rganish bolalarning ranglar, shakllar va kompozitsiya elementlarini uyg'un ishlatish ko'nikmalarini rivojlantiradi, vizual tafakkur va estetik didni shakllantiradi. Interfaol va kreativ metodlar bolalarning motivatsiyasini oshiradi, darslarni qiziqarli qiladi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Shuningdek, pedagogik yondashuvlar bolalarda ijtimoiy uyg'unlik, hamkorlik qobiliyati va mustaqil qaror qabul qilishni rivojlantiradi. Bolalar turli mashg'ulotlarda ranglar, shakllar va kompozitsiyadan foydalanish orqali ijodiy tafakkur va reflektiv qaror qabul qilishni o'rganadilar.

Manzara va natyurmort janrini boshlang'ich sinflarda o'qitishda pedagogik metodlar bolalarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Ranglar, shakllar va chiziqlarni uyg'unlashtirishni o'rgatadi.
- Vizual va estetik qarashlarni shakllantiradi.
- Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.
- Mustaqil qaror qabul qilishni o'rgatadi.
- Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

Ushbu metodlar bolalarning motivatsiyasini oshiradi, darslarni qiziqarli qiladi va o'quv samaradorligini yaxshilaydi. Shu bilan birga, bolalar reflektiv tafakkur, estetik did va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Manzara va natyurmort janri boshlang'ich sinflarda bolalarning ijodiy va estetik rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ushbu janr orqali bolalar tabiatni, landshaftlarni, buyumlarni va ularning rang va shakllarini kuzatib, vizual tafakkur va estetik didini shakllantiradilar (Akhmedov, 2010; Gulomov, 2007). Manzara janrida bolalar tabiat manzarasini, ob-havoni va landshaft elementlarini kuzatib, ularni ranglar va shakllar bilan uyg'unlashtirishni o'rganadilar. Natyurmort janrida esa bolalar kundalik hayot buyumlarini tasvirlash orqali detallarni anglash va vizual tafakkurini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bobo (2012)

tadqiqotlariga ko'ra, manzara va natyurmort janrida interfaol metodlardan foydalanish bolalarda:

- Ijodiy qarorlar qabul qilish;
- Tanqidiy fikrlash va reflektiv tafakkur;
- Guruh ishlari va muloqot orqali ijtimoiy ko'nikmalar;
- Mustaqil fikrlash va ijodiy yechimlar yaratish imkoniyatlarini shakllantiradi.

Shuningdek, interfaol mashg'ulotlar bolalarni darsga faol jalb qiladi, ularni motivatsiya qiladi va o'z ishlariga mas'uliyat bilan yondashishni o'rgatadi. Bolalar ranglar va shakllar bilan ishlash, kompozitsion yechimlar yaratish orqali ijodiy tafakkur va estetik qarashlarini rivojlantiradilar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, manzara va natyurmort janrida ijodiy fikrlashni rivojlantirish:

1. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi: Bolalar ranglar, shakllar va chiziqlarni uyg'unlashtirib o'ziga xos ijodiy yechimlar yaratadilar.

2. Estetik did va vizual tafakkurni shakllantiradi: Bolalar san'at orqali o'z estetik qarashlarini rivojlantiradilar va yaratgan ishlarini tahlil qiladilar.

3. Mustaqil qaror qabul qilishni rivojlantiradi: Interfaol metodlar bolalarni o'z qarorlarini mustaqil qabul qilishga rag'batlantiradi.

4. Guruh ishlari va muhokama orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi: Talabalar bir-biri bilan muloqot qilish, fikr almashish va hamkorlik qilishni o'rganadilar.

5. Dars samaradorligini oshiradi: Interfaol mashg'ulotlar darsni qiziqarli qiladi va bolalarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi.

Shuningdek, manzara va natyurmort janri bolalarning ijtimoiy uyg'unligi, ijtimoiy mas'uliyat va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda taqdim etish orqali ijtimoiy tajriba oladilar va ijodiy potensialini mustahkamlaydilar (Soliev, 2014). Umuman olganda, boshlang'ich sinflarda manzara va natyurmort janrida ijodiy fikrlashni rivojlantirish:

- Bolalarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishini oshiradi;
- Estetik did va vizual tafakkurni shakllantiradi;
- Ijodiy qaror qabul qilish va reflektiv fikrlashni rivojlantiradi;
- Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlaydi;
- Darslarni motivatsion va interaktiv qiladi.

Manzara va natyurmort janri boshlang'ich sinflarda bolalarning ijodiy va estetik rivojlanishida muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu janr orqali bolalar tabiat, landshaft, ob-havo va kundalik hayot buyumlarini kuzatib, ranglar, shakllar va kompozitsiya elementlari bilan ishlash orqali vizual tafakkur va estetik didini

rivojlantiradilar (Akhmedov, 2010; Gulomov, 2007). Interfaol va kreativ metodlar yordamida bolalar:

- Ranglar va shakllardan foydalanish orqali ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar;
- Kompozitsion elementlar orqali vizual va estetik qarashlarini shakllantiradilar;
- Mustaqil qaror qabul qilish va reflektiv fikrlashni rivojlantiradilar;
- Guruh ishlari orqali ijtimoiy hamkorlik va kommunikatsiya qobiliyatlarini rivojlantiradilar;
- Darsga faol jalb bo'lish va motivatsiya oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, manzara va natyurmort janri bolalarda ijtimoiy uyg'unlik, ijtimoiy mas'uliyat va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda namoyish etish orqali ijtimoiy tajriba oladilar, ijodiy potensialini mustahkamlaydilar va dars jarayonida mustaqil qaror qabul qilishni o'rganadilar (Soliev, 2014; Bobo, 2012).

Shuningdek, manzara va natyurmort janri:

- Bolalarning ijtimoiy, hissiy va estetik rivojlanishini oshiradi;
- Estetik did va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi;
- Ijodiy qaror qabul qilish va reflektiv tafakkurni rivojlantiradi;
- Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar orqali ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlaydi;
- Darslarni motivatsion va interaktiv qiladi.

Umuman olganda, manzara va natyurmort janrida ijodiy fikrlashni rivojlantirish bolalarning ijtimoiy, hissiy va ijodiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shu orqali bolalar:

- Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradilar;
- Estetik did va vizual tafakkurni shakllantiradilar;
- Mustaqil fikrlash va reflektiv qaror qabul qilishni o'rganadilar;
- Guruh ishlari va ijtimoiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradilar;
- Madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Natijada, manzara va natyurmort janri bolalar ta'limida ijodiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlaydigan asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Bolalar o'z ishlarini ko'rgazmalarda taqdim etish orqali ijtimoiy tajriba, hamkorlik va reflektiv fikrlashni rivojlantiradilar. Shu bilan birga, ular ijtimoiy mas'uliyat, madaniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish ko'nikmalarini shakllantiradilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedov, G. (2010). San'at Ta'limi Va Rangshunoslik Asoslari. Toshkent: Fan Va Texnologiya.
2. Gulomov, T. (2007). San'at Ta'limida Bolalar Ijodini Rivojlantirish. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar Nashriyoti.
3. Bobo, S. (2012). Bolalar San'ati Va Ijodiy Rivojlantirish. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
4. Soliev, B. (2014). Kompozitsiya Va Shakllarning San'atdagi O'Rni. Toshkent: Fan Va Adabiyot.
5. Karimov, R. (2009). San'at Ta'limi: Metodologiya Va Pedagogik Yondashuvlar. Toshkent: Ta'lim Nashriyoti.
6. Petrov, A. (2003). Artistic Representation And National Identity. London: Routledge.
7. Lur'ya, L. M. (1999). Psixologiya Ranglar: Hissiy Ta'sirlar Va San'atda Qo'llanilishi. Moskva: Ruhshunoslik Nashriyoti.
8. Kovalev, S. A. (2011). Ranglar Va Shakllarning Psixologik Ta'siri. Moskva: San'atshunoslik Nashriyoti.
9. Karimov, N. O. (2016). Bolalar Va San'at: Tarbiyaviy Ahamiyati. Toshkent: Xalqaro Ta'lim Nashriyoti.
10. Davlatov, N. G. (2015). Inklyuziv Ta'limda Tasviriy San'atning O'Rni. Toshkent: Ta'lim Nashriyoti.
11. Akhmedov, G., & Soliev, B. (2018). Visual Arts Education Strategies. Tashkent: Ta'lim Nashriyoti.
12. Petrov, A., & Lur'ya, L. M. (2020). Visual Arts And Educational Pedagogy. London: Routledge.
13. Soliev, B., & Bobo, S. (2017). Creative Methods In Art Lessons. Tashkent: Fan Va Adabiyot.
14. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, And Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects And Corresponding Methods Of Work With Pairing In The Autocad Software." International Journal On Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.
15. Qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.
16. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, And Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR

VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research In Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.

17. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, And Muazzamoy Abduqodir Qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research In Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.

18. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."

19. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art And Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, Pp. 65-69.

